

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש



יום שמחת תורה, ה'תשל"ז

חלק ז – יוצא לשמיני-עצרת ושמחת-תורה, ה'תשפ"ז



יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושבע לבריאה

שבעים ושש שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע

מוקדש

לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו

כ"ק אדמו"ר זי"ע



ולזכות

מנחם מענדל בן חנה שרה

חי' מושקא בת חנה בתי'

רחל בת חי' מושקא

שיינא בת חי' מושקא

לוי בן חי' מושקא

ישראל ארי' ליב בן חי' מושקא

דבורה לאה בת חי' מושקא

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות ובריות

ולהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו

בטוב הנראה והנגלה בגשמיות וברוחניות

ולנחת רוח יהודי חסידותי מתוך שמחה וטוב לבב

פניהם בקרקע" ו"שתקי רבנן"⁴¹⁴, אלא ישיבו על ב' השאלות האמורות — איך צריכה להיות ההנהגה בזה ע"פ שו"ע.

ויה"ר שיהי' (בענין זה עכ"פ) פסק-דין ברור ואמיתי, באמת לאמיתו, ויהי' שלום על ישראל,

ומכאן ולהבא נתכונן לקבל פני משיח צדקנו, כל בני יחדיו, באופן של "אגודה אחת" — הן אלו מִישראל שבהסוג ד"אתרוג", הן אלו שבהסוג ד"לולב", הן אלו שבהסוג ד"הדס", והן אלו שבהסוג ד"ערבה"¹⁵⁰,

ובקרוב ממש נזכה לקיום הכתוב⁴³⁶ "ושמחתם לפני ה' אלקיכם גו'" בבית-המקדש, בביאת משיח צדקנו, בקרוב ממש.

* * *

(436) אמור כג, מ.

הוספה

בי"ה, ר"ח שבט ה'תש"ל,
ברוקלין, נ.י.

הווי"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ כו'
הרב עדין שי

שלום וברכה!

בעמדינו בעשתי עשר חדש כו',
... בברכת הצלחה ולבשו"ט

מ. שניאורסאהן

מכ' נתקבלו.

כיון שכנראה עוד לא התחיל סדר לימוד חדש בהשיעור השבועי שלהם ותו"ח לאדהאמ"צ הרי הו"ל רק עד סו"ס שמות — לכן לפענ"ד ראוי שילמדו מדרושי תו"א ולקו"ת (ובפרט אלה שיש עליהם ביאור וכו' באוה"ת להצ"צ). ולט"ו בשבט הרי מתאימים הדרושים המדברים בענין נטיעה וכו' (כמצויין במפתח).

❁ ❁ ❁

מצילום האגרת. — מכתב כללי-פרטי — נדפס באג"ק חכ"ו ע' רעז ואילך.
הווי"ח כו' הרב עדין: אבן-ישראל (שטינזלץ), ירוש"ו. אגרות נוספות אליו — אג"ק חל"א אגרת יא'תתפז, ובהנשמך בהערות שם.
בעמדינו בעשתי כו': פנים האגרת נדפסה באג"ק שם.

בס"ד.

פתח דבר

לקראת שמיני עצרת ושמחת תורה הבעל"ט, הננו מוציאים לאור חלק שביעי מהתוועדות יום שמחת תורה ה'תשל"ז — הנחה בלתי מוגה (תדפיס מתורת מנחם חפ"ו).

*

בתור הוספה — מכתב (תדפיס מכרכי אגרות-קודש שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

ערב חג הסוכות, ה'תשפ"ז
שבעים ושש שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע
ברוקלין, נ.י.

©

Published and Copyright 2026 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 | Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • <http://www.lahak.org>

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5787 • 2026

Printed in the United States of America

נדפס בדפוס

CH Print & Ship

478 Albany Ave. Brooklyn N.Y. 11203

(718) 771-5000

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחי

אבל לאח"ז נזכרתי במאורע שאירע בעת מעשה בייליס⁴³², שכששאלו את הקטיגור מדוע לא עיין במכתב ששלחו לו, השיב שה"כול" ("מאָרקע") — שעליו צורת הצאר ניקולאִי — הודבק על המכתב בצורה הפוכה, כשראשו למטה, ובזה ביזו את צורת המלך, וממילא כבר אינו נוגע מה נאמר במכתב...

ועד"ז בנדו"ד: אם אכתוב את המכתב בעצמי — יתחילו להתווכח אם תואר הכבוד ("טיטול") נכתב כדבעי: אם הוא מכובד יתר על המדה — גם זה נחשב לחסרון, ואם אינו מכובד דיו — הרי זה כבר נורא ואיום ("איז דאָך גאָר אַ געוואָלד")... וימשיכו להתווכח אם המכתב מנוסח כדבעי, ויקראו גם "בין השיטין", ויטענו שהדבר נעשה "לכבודי" או "לכבוד בית אבא"⁴³³ וכו'.

[והראי לזה — ממעשה מבהיל:

פנו ליהודי בשכונת "באָראָ-פאָרק" — יהודי יר"ש ושומר תומ"צ — והציעו לו לבדוק את המזוזות בביתו⁴³⁴. והשיב להם, ששמע בבית-הכנסת שה"ליובאָויטשער" אומר שיש לבדוק את המזוזות, ואילו "גדולי ישראל" אומרים שאין לבדוק את המזוזות, ואין ברצונו להיכנס למחלוקת ("זיך אַינרייסן") עם "גדולי ישראל"!!!

— ענין בדיקת המזוזות מובא בספר מטה אפרים⁴³⁵ (שהי' מגדולי ישראל, וספרו נדפס עוד קודם שנולדת...): "יש אנשי מעשה נהוגין שבחודש הזה (חודש אלול) מפשפשים בדקדוקי מצוות להיות בודק ובוחן תפילין ומזוזות שלהם, וכל אשר ימצא שם בדק כו'". ואילו יהודי זה טוען, שאינו רוצה לבדוק את המזוזות כדי שלא להיכנס למחלוקת עם "גדולי ישראל"!!].

ולכן אין בדעתי לכתוב את המכתב בעצמי, אבל עכ"פ יש לשאול שאלות אלו ברבים אצל כל הרבנים (כולל — אצל אותם רבנים שאמרו שלא יתכן שהקב"ה יבחר ביהודי שאינו שומר תומ"צ כשליח להצלת בני עלידו), ולדעת מה תשובתם.

סה. ויה"ר שמכאן ולהבא כל רב, וכל איגוד של רבנים [אין הכוונה דוקא ל"אגודת הרבנים", אלא לכל מקום שבו מתכנסים כמה רבנים יחד], יתנהגו באופן ד"לא תגורו מפני איש", ולא באופן ד"כבשו

(432) ראה גם תו"מ חע"ב ע' 226. וש"נ.

(433) תענית כ, רע"א. ועוד.

(434) ראה גם תו"מ חע"ז ע' 175 ואילך.

(435) אור"ח סתקפ"א ס"י.

נא. האמור לעיל (סמ"ד ואילך) בענין אהבת ישראל — הוא בהמשך להמדובר כו"כ פעמים בזמן האחרון שצ"ל השתדלות מיוחדת בענין אהבת ישראל.

ובהקדמה — שענין אהבת ישראל צ"ל בכל הזמנים ובכל המקומות, [כהוראות רבותינו נשיאינו — החל ממה רבינו, שבכתבו את כל התורה כולה ("עד תומם"³⁸¹) כתב גם את הפסוק "ואהבת לרעך כמוך"¹³⁵, ולאח"ז רבי עקיבא (שעליו אמר משה רבינו שראוי הוא שתינתן התורה על ידו, כנ"ל סמ"ו) שאמר שפסוק זה הוא "כלל גדול בתורה"¹⁹³, ועד לפסק ההלכה בפוסקים — הרמב"ם ואדה"ז והצ"צ, ועד לאחרונים ולאחרונים האחרונים³⁸²].

ועאכ"כ בזמן האחרון, שאומות-העולם מתאחדים כדי למרר את חייהם של בני, "רגשו גויים ולאומים יהגו ריק"¹²⁵ (כנ"ל סכ"ב) — שאז נוגע ומוכרח עוד יותר שבנ"י יהיו באופן ד"כולנו כאחד"³⁵⁶, דאל"כ מתעוררת השאלה והקושיא "מה בין בני לבן חמי"³⁸³, אבל בכיוון הפכי: היתכן שהגויים, שע"ד הרגיל יש ביניהם תמיד פירוד ומלחמה כו', מתאחדים בבואם לדבר "על ה' ועל משיחו"¹²⁷ (כ"זקני מואב וזקני מדין"³⁸⁴ בשעתם³⁸⁵) — ואילו אצל בני ישנו רח"ל היפך הענין דאהבת חנם, ואפילו היפך האהבה למי שעשה עמו טובה?!

ואם כן הוא בנוגע לזמן האחרון בכלל — עאכ"כ בעמדנו בחודש תשרי, אותיות "רשית" (כמבואר בספרים²³⁷), היינו שהוא בחי' "ראש" של כל השנה כולה, ואופן ההנהגה בחודש זה משפיע על כל השנה כולה, שמטעם זה כל ענין בחודש תשרי הוא בעל חשיבות יתירה ביתר שאת וביתר עז (וכמה פעמים ככה) — שבודאי נוגע עוד יותר שההנהגה תהי' באופן של אהבת ישראל.

נב. בכל זה מיתוסף עוד יותר מצד ההוראות הגלויות מלמעלה שאנו רואים בזמן האחרון — עד כמה נוגע ענין האחדות.

ובהקדמה, שכדי ללמוד הוראה ממאורעות הזמן, אין צורך אלא בשימת-לב לדברי הרמב"ם בריש הלכות תעניות³⁸⁶, שכל מאורע שמתרחש בעולם (ועאכ"כ — ענין בלתי-רצוי) אינו "נקרה נקריה", אלא

(384) בלק כב, ז.

(385) פרש"י שם, ד.

(386) פ"א ה"ב"ג.

(381) וילך לא, כד.

(382) ראה גם לעיל ע' 119. וש"נ.

(383) ברכות ז, ריש ע"ב. הובא בפרש"י

עה"ת ויצא כט, לב.

הוא הוראה שצ"ל "יפשפש במעשיו"³⁸⁷ [לא שיפשפש במעשי אחרים... אלא במעשיו הוא דוקא].

וע"פ תורת הבעש"ט הידועה³⁸⁸, שמכל דבר שיהודי רואה או שומע (בין אם שמע אודותיו מחבירו, ובין אם קרא אודותיו ב"עיתון"... עליו ללמוד הוראה בעבודת ה', ודוקא הוראה כזו שעד עתה לא ידע אודותי' — מובן, שכשם שיש ללמוד הוראה מענין בלתי-רצוי (כדברי הרמב"ם הנ"ל), עד"ז (ועאכו"כ) יש ללמוד הוראה מענין שבו נראו בגילוי חסדי ה'³⁸⁹.

נג. לכאורה אינו מובן — מהו הצורך לעסוק עתה בלהט ובהתלהבות ("קאָכן זיך") במאורע שאירע לפני כו"כ שבועות?!

ובפרט — מאורע שיש בו פירושים שונים [חלקם — פירושים שיש להם מקום בשכל הישר, וחלקם — פירושים שהם היפך השכל הישר, מאחר שמקורם באנשים משוחדים כו'], וממילא אפילו בשעת מעשה יש צורך להביא ראי' על הצורך לעסוק במאורע זה; וא"כ, לאחר שכבר דובר עד"ז ב' וג' פעמים, ועאכו"כ לאחר שכבר עברו כו"כ שבועות — מה הצורך להמשיך "קאָכן זיך" במאורע זה?

אבל האמת היא, שההתעסקות בענין זה נוגעת לענין כללי — כללות הגישה לענינים שאנו רואים בעולם, והידיעה שכל ענין שמתרחש בעולם נוגע לא רק לגבי העבר, אלא גם בהווה, וגם בעתיד.

והענין בזה — בהקדמת סיפור שהובא בגמרא, והנוגע להנהגה במעשה בפועל בזמננו (כדלקמן סו"ו).

ואף שסיפור זה הוא בחלק האגדה שבגמרא — הרי גם דרוש ואגדה הם חלק בתורה (שבעל-פה), וממילא יש ללמוד מהם הוראה בעבודתינו (כדלקמן).

נד. ובהקדמת המדובר לעיל³⁹⁰ בביאור מ"ש בכתבי האריז"ל³⁹¹ "אין משיבין על הדרוש", שאין הכוונה בזה שכל אחד יכול לומר ענין של דרוש ככל העולה על רוחו, אפילו אם אינו מכוון אל האמת (שהרי חלק הדרוש הוא אחד מאופני הלימוד שבתורת אמת, ולא יתכן שיהי' מיוסד על יסודות שאינם אמיתיים), ופשוט שגם בחלק הדרוש ישנם כללים איך לדרוש באופן המכוון לאמיתיות הענינים.

(387) ברכות ה, א. רמב"ם הל' אבל ספי"ג.
(388) ראה כש"ט בהוספות סרכ"ג ואילך.
וש"נ (נעתק ב"היום יום" ט אייר).
(389) הכוונה לשחרורם של החטופים
באוגדה בו' תמוז אשתקד — ראה גם תר"מ
חפ"ה ע' 337. וש"נ.
(390) שיחת י"ג תשרי בתחלתה (לעיל ע' 110 ואילך).
(391) ספר הליקוטים עה"פ שמות א, יד.
כנפי יונה ח"ב סקכ"ה.

לאמיתו של דבר ישנו חילוק בין שני הענינים — לאידך גיסא (כמדובר⁴³¹):

כאשר פונים לרופא שאינו יר"ש — הרי זה גורם שהרופא מתפאר במומחיותו, ודורש (וגם משלמים לו) תשלום גבוה יותר, וגם אומרים לאחרים שיפנו לאותו רופא, להיותו מומחה כו';

משא"כ אלו שהצילו כו"כ מישאל במאורע הנ"ל — כבוד אינם מקבלים עי"ז, שהרי אסרו לפרסם את שמותיהם (מלבד העומדים בראש, ששמותיהם היו מתפרסמים בכל אופן), כיון שמתיראים מנקמה כו'; ואפילו עצם ההנאה מזה שיודעים על הזכות שזכו להציל אנשים מישאל — גם הנאה זו אין להם, כנ"ל שאסור לפרסם את שמותיהם!

— חילוק זה נאמר רק בתור הוספה, אבל אין הכוונה שיכניסוהו בשאלה שישאלו את הרבנים, כי עלולים להיטפל רק לפרט זה, ולהשתמש בזה כדי להשתמט מלענות על השאלה כו'.

סג. כמדובר כמה פעמים, כאשר מדברים באריכות יתרה, עלולים לבוא אינשי דלא מעלי ולומר בזה פירושים שונים כו', והתוצאה מזה היא — "טענו חטים [ולא "והודה לו בשעורים"³⁴⁹ — כי ענין של הודאה בכלל קשה לפעול... אלא] וכחש בשעורים": הלה יכחיש, אבל לא את הדברים שנאמרו ("חטים"), אלא דברים אחרים ("שעורים")...

ולכן כתיבת הפני' לרבנים תהי' באופן שמבקשים להשיב בקיצור, בתיבה אחת בלבד — "הן" או "לאו" — על שתי השאלות האמורות: השאלה הראשונה (שאמנם אינה נוגעת לכל אחד, אבל היא ענין בתורה, ונצרך פס"ד להלכה בזה): אדם שהי' בין החטופים ב"אנטבה", ומגיע לאותו מקום — האם עליו לברך ברכת הנסים, או שמא זהו איסור גמור וברכה לבטלה?

והשאלה השני' (שעלולה להיות נוגעת לכאו"א מישאל בכל מקום, כנ"ל): האם מותר לפנות לרופא מומחה שאינו יר"ש, וטוען שהרפואה היא עי' "כחי ועוצם ידי", או שמא יש לפנות רק לרופא יר"ש, אף אם אינו מומחה ברפואה.

סד. מצד חשיבות הענין — הי' מן הראוי שאכתוב בעצמי ("ניט אום יו"ט גערעדט") מספר שורות לכל הרבנים, לבקשם שיפסקו בשאלות אלו, ויפרסמו את פסקיהדין.

(431) שיחת כ"ף מנ"א תשל"ו סל"ה (תר"מ חפ"ה ע' 198 ואילך).

מספק, או לאידך — לומר ש"כח דהתירא עדיף"⁴²⁸, שהרי בכל אופן שיפסוק נוגע הדבר לפיקוח-נפש, ולא שייך בזה קולא או חומרא.

ואם התשובה לשאלה תהי', שימתינו עד שיהי' הדבר נוגע למעשה, ואז יפסקו — הרי זו "תשובה" רק ע"ד הצחות, ותכליתה היא השתמשות מלהשיב ("כבשו פניהם בקרקע"); אבל אין זה פוטר אותם מאחריות, כי גם שתיקתם פסק-דין היא, ובזה מקבלים על עצמם את האחריות על אלו שיימנעו מלפנות לרופא מומחה בגלל שתיקתם!

ועד"ז בנוגע לאותם רבנים שאמרו וחתמו (לגבי המאורע ב"אנטבה") שהקב"ה אינו שולח רפואה והצלה וכו' ע"י יהודי שאינו שומר תומ"צ — שמדבריהם אפשר ללמוד מה דעתם גם בנוגע לשאלה זו (כמובן), וממילא מקבלים על עצמם את האחריות לכל מי שלא יתרפא ממחלתו מכיון שלא רצה לפנות לרופא מומחה, באמרו (ע"פ דבריהם) שלא יתכן שהקב"ה ישלח לו רפואה ע"י יהודי שאינו שומר תומ"צ, והדבר עלול להיות נוגע (אף שאינו יודע עד"ז) גם לבנו או לבתו של אותו רב, וגם אליו עצמו!

ויש להוסיף, שלאמיתו של דבר רבנים אלו השיבו כבר בעצמם על שאלה זו — שהרי הכל יודעים לאיזה רופא הלכו בעצמם, ולאיזה רופא שולחים הם את הבאים לשאול בעצתם!...

ובכן: אלו שיפסקו שאלה זו, יצרפו להפס"ד שלהם גם ביאור בנוגע לאופן הנהגתם כשהדבר הי' נוגע אליהם עצמם — לפני שבוע, לפני חודש, לפני שנה או לפני שנתיים: האם ביררו אם ישנו רופא שהוא יר"ש גדול יותר, או שביררו רק אם ישנו רופא שהוא מומחה גדול יותר — ויבארו את הטעם להנהגתם זו,

ויסבירו באופן המובן לבעלי-בתים פשוטים, ללא דרושים ורמזים וכו', מהו החילוק בין קיום שליחותו של הקב"ה (שהוא "רופא חולי עמו ישראל"⁴²⁹) ע"י הרופא, ובין קיום שליחותו של הקב"ה ע"י הצלת נפשות — אפילו הצלת "נפש אחת מישראל"⁴³⁰ (כשם שענין הרפואה הוא בנוגע ליחיד), ועאכו"כ בנדו"ד, שהצילו מאה נפשות מישראל!

סב. יש המבקשים לחלק בין שני הענינים, בטענה שרק הצלה בדרך נס (כמו המאורע ד"אנטבה") אינה יכולה להיות ע"י יהודי שאינו שומר תומ"צ, משא"כ רפואה שהיא ענין טבעי. — רחמנא ליצלן מהאי דעתא, שרפואתו של חולה, ועאכו"כ חולה הנמצא בסכנה, היא ענין התלוי בטבע!

(429) נוסח ברכת "רפאנו".

(430) סנהדרין לז, סע"א (במשנה). וש"נ.

והכוונה במ"ש "אין משיבין על הדרוש" היא — שלכל אחד מחלקי התורה ישנם כללים בפ"ע: כללים מיוחדים לחלק ההלכה, כללים המיוחדים לחלק הסוד, לחלק הרמז ולחלק הדרוש כו',

[וכפי שמצינו בחלק ההלכה גופא — ש"איסורא מממונא לא לפינן"³⁹², כי לדיני ממונות ישנם כללים בפ"ע, ולדיני איסורים — כללים בפ"ע, ואם ישתמש בכללי "ממונא" לעניני "איסורא" — יבוא לידי מסקנא היפך ההלכה; ועד"ז "חולין מקדשים לא גמרינן"³⁹³, כיון שיש להם כללים שונים, ועד"ז בכו"כ ענינים שבתורה],

ולכן "אין משיבין" מחלק אחד שבתורה על חלק אחר, וכמו בדוגמא שבכתבי האריז"ל שם — שאין להקשות על ענין שבדרך הדרוש מענין שהוא בדרך החשבון שבתורה, כיון שלכל אחד מענינים אלו ישנם כללים שונים, והענינים כפי שהם ע"פ חשבון אינם בהכרח מכוונים על-פי כללי לימוד הדרוש.

נה. ועוד נקודה עיקרית בזה:

איתא בכתבי האריז"ל³⁹⁴, שד' העולמות הם כנגד ד' חלקי פרד"ס התורה — עולם האצילות כנגד חלק הסוד שבתורה, עולם העשי' כנגד חלק הפשט, ועולמות בריאה ויצירה — כנגד חלקי הרמז והדרוש [כב' הדעות שבדבר³⁹⁵ — איזה מהם כנגד עולם הבריאה ואיזה מהם כנגד עולם היצירה].

ומבואר שם שד' העולמות משתלשלים זה מזה: כל הענינים שישנם בעולם הבריאה — ישנם לפני"ז בעולם האצילות, ומשם משתלשלים לעולם הבריאה; ועד"ז הענינים שבעולם היצירה משתלשלים מעולם הבריאה, והענינים שבעולם העשי' משתלשלים מעולם היצירה. והטעם שכן הוא בעולמות הוא לפי שכן הוא גם בתורה — שחלק הפשט (שכנגד עולם העשי') משתלשל מהחלקים שלפניו, עד לחלק הסוד (שכנגד עולם האצילות).

[ועפ"ז יובן מ"ש הגר"א בפירושו למשלי³⁹⁶ (כנדפס כבר בכ"מ) שכדי לפסוק דין לאמיתתו בהכרח לידע סודות התורה — דלכאורה אינו

(392) ברכות יט, סע"ב. וש"נ.
(393) פסחים מה, רע"א.
(394) ע"ח (הובא בנגיד ומצוה בתחלתו).
(395) ראה גם רמ"ז לזח"א ד, סע"ב.
(396) ראה בארוכה סה"ש שם. וש"נ.

נהר שלום בהקדמת רחובות הנהר בסופה, מ"ח (מס' חייב הנשמות פ"א מ"ב) — (396) ב, ט. ד, כב, ה, יח, ז, יב. וראה גם הובאו ונתבארו בסה"ש תרצ"ג ע' 232 ואילך.
תו"מ חנ"א ס"ע 272. וש"נ.

מובן מה הקשר בין שני הענינים: הרוצה לפסוק דין — עליו ללמוד פוסקים, ולהיות בעל זכרון טוב, ואם אינו זוכר — יעיין בפנים, או ישאל משהו אחר, ואז יוכל לפסוק; אבל מה ענין סודות התורה לכאן?

והביאור בזה הוא ע"פ הנ"ל: מי שאינו יודע את סודות התורה — יש חשש שידמה מילתא למילתא שלא כהוגן וכיו"ב; משא"כ כשיוודע את הענין כפי שהוא בעולם הסוד, ש"לית תמן לא קושיא כו' ולא מחלוקת כו' — הרי זה מסייע לו לפסוק את הדין בפשטות גם בעולם ההלכה (יהי הביאור בזה אשר יהי), כנ"ל שעניני ההלכה שבעולם העשי' משתלשלים משאר חלקי התורה].

ומזה מובן ההכרח שגם ענין הדרוש צ"ל מכוון על-פי האמת:

אם יהי' הדרוש מעוקם ומעוות ("קרום") — היינו שלדעת כל האחרים הוא מעוקם ומעוות, שהרי הדרוש עצמו בודאי סבור שהדרוש הוא ישר ואמיתי... — בהכרח שישתלשל באופן בלתי-ישר גם בעולם ההלכה והמעשה, שהרי הענינים שבחלק ההלכה שבתורה משתלשלים מהחלקים שלפנ"ז, כולל — חלק הדרוש [כנ"ל שהעולמות משתלשלים זה מזה, וא"א שיהי' ענין בעולם העשי' שאין לו "מזל" בעולם היצירה שממנו משתלשל]³⁹⁸.

וכיון שהכל מודים שעניני ההלכה שבעולם המעשה צריכים להיות מכוונים על-פי האמת, כפי שניתן למשה מסיני, ולא באופן ד"איש הישר בעיניו יעשה"³⁹⁹ — מובן שכן הוא גם בנוגע לענין הדרוש (שממנו משתלשלים עניני ההלכה שבעולם המעשה), שגם הוא צ"ל מכוון על-פי האמת.

וממילא מובן ג"כ שמוכרחים להיות כללים קבועים בלימוד בדרך הדרוש (וכן בדרך הסוד וכו'), כי לולא היו כללים קבועים בדרך הדרוש — לא היו יכולים להיות כללים קבועים ואמיתיים גם בענין ההלכה, כי הדרוש שבתורה וההלכה שבתורה תוכנם אחד הוא, ורק אופן הלימוד הוא אחר.

נו. ובנוגע לעניננו — לימוד הוראה לזמננו זה מסיפור המובא (בחלק האגדה שב)גמרא.

ובהקדמה, שבכל ענין ומאורע שמתרחש עתה בעולם, ניכר בגלוי

397) זח"ג קכד, ב (ברע"מ) — הובא ח"ב קעא, ב. וראה מאמרי אדהאמ"צ ויקרא ונתבאר בתניא אגה"ק סכ"ו. ח"ב ריש ע' תמט.
398) ראה בר"פ פ"י, ו. זהר ח"א רנא, א. 399) ס' שופטים יז, ו. כא, כה.

שיודעים כבר מיהו הרופא, ומכירים את כתובתו, ויודעים שאינו מניח תפילין ואינו שומר תומ"צ], או שמא מאמין שהצלחתו היא "כחי ועוצם ידי", וע"י הפני' אליו עלול הוא להתחזק עוד יותר בשיטתו זו (כנ"ל),

וטענה נוספת (ע"ד הטענה הנ"ל בנוגע להצלחת החטופים) — שמאחר שהלה מאמין שהצלחתו ברפואה היא "כחי ועוצם ידי", לא יתכן ש"רופא כל בשר" ישלח רפואה באמצעותו, וא"כ, לא זו בלבד שיש להימנע מללכת אליו כדי שלא לחזק את שיטתו, אלא שאיסור גמור ללכת אליו, כי על-ידו לא תבוא הרפואה!

וממילא השאלה היא פשוטה — מהי חובתו ע"פ שו"ע: האם מחוייב הוא לפנות לרופא המומחה יותר, אף שאינו יר"ש, ולסמוך על הקב"ה שישלח את רפואתו ע"י הרופא המומחה — או שמא עליו לברר אודות יראת השמים של הרופא (אף שאינו מומחה), ולסמוך על הקב"ה שישלח את הרפואה גם ע"י הרופא שאינו מומחה [שהרי העיקר הוא שמקיים את ציווי הכתוב⁴²⁷ "ורפא ירפא", "מכאן שניתנה רשות לרופא לרפאות"⁴²⁸, ואין נפק"מ אם הוא רופא גדול או קטן]?

וזוהי שאלה הנוגעת לפועל, מעשים שבכל יום — שהרי אין זה ענין שיכול להתרחש רק באפריקא... אלא הדבר נוגע לבני' בכל מקום שהם, בלונדון ובמלבורן וכו', ועאכו"כ בעיר כדוגמת ניו-יורק (ב"ברוקלין" או ב"מנהטן"), שיש בה כפליים ששים ריבוא מישראל ויותר, ומצד גדרי הטבע יש בה בכל יום כו"כ מישראל הנזקקים לרופא, ועכ"פ — אחד מישראל הנזקק לרופא.

סא. ובכן, יפסקו הרבנים מהו הדין בשאלה זו ע"פ שו"ע, ובזה תהי' הבחינה בנוגע להמאורע ב"אנטבה" — האם אפשר לומר שהקב"ה שלח הצלה ע"י אלו שאינם מניחים תפילין וכיו"ב.

ואין זה ענין של מליצה גרידא ("גלייך-ווערטל"), אלא ענין הנוגע למעשה, שהאחריות עליו מוטלת על כתפי הרבנים — שהרי מחר בבוקר, כשיבוא אדם מישראל לרב פלוני בן פלוני [שהרי כשם שישנם כו"כ מישראל הבאים לשאול בעצתי לאיזה רופא לפנות, כך מסתמא שואלים גם אצל רבנים אחרים, או אצל ידידים טובים וכיו"ב], וישאל אצלו שאלה זו — יהי' עליו להורות לו הוראה ברורה,

ומכיון שמדובר בענין של פיקוח-נפש — לא שייך בזה להחמיר

(428) ברכות ס, א. וש"נ.

(427) שם, כ.

וככל שמצליח יותר — כך עלול הוא יותר (וכן עושה בפועל) להכריז בקול גדול יותר שהצלחתו היא "כחי ועוצם ידי" (כטבע האדם, שרופא קטן הוא בעל-גאווה קטן, ואילו רופא גדול הוא בעל-גאווה גדול), ומביא ראי' שאין זה דמיון בעלמא ("אינגערעדטע זאך") — שהרי הכל רואים שהוא גובה כפליים (או ג' פעמים ככה) מרופאים אחרים, ואעפ"כ פונים כולם אליו, להיותו מומחה.

וכאשר יהודי יר"ש פונה לרופא המאמין שהצלחתו היא "כחי ועוצם ידי", ועוד משלם לו כפליים ממה שמשלם לרופא יר"ש (שאינו מומחה כמוהו) — הרי זה מחזק עוד יותר את סברתו של הרופא שהצלחתו היא "כחי ועוצם ידי", בראותו שאפילו "א' פרומער איד" בא דוקא אליו, ולא לרופא היר"ש.

ובכן, כאשר יהודי נופל למשכב היל"ת, ועליו לפנות לרופא — מתעוררת השאלה: האם מותר לו לפנות לרופא מומחה זה, או שמא אסור לו לפנות אליו, אלא עליו לחפש רופא (מומחה קטן ממנו, אבל) יר"ש?

ס. ולחדד השאלה יותר ("אין אַ שאַרפערן אופן"):

מי שיש בביתו חולה מסוכן ר"ל, "מכה של חלל" ⁴²³ וכיו"ב, ולפניו עומדת הברירה אם לסמוך על חסדי ה' או לפנות לרופא,

ובזה גופא — עומדת לפניו הברירה:

באפשרותו לפנות לרופא שאינו מומחה בתחום זה, אבל הוא יר"ש בתכלית, מניח תפילין ומתפלל ג' פעמים ביום, ומאמין ומכריז שהוא עצמו אינו כלום והרפואה באה מן השמים, מהקב"ה שהוא "רופא כל בשר" ⁴²⁴,

ואף שאינו בא ללמוד אצלו יראת-שמים, אלא להתרפא על-ידו — הרי מבואר בתורת הקבלה והחסידות ⁴²⁵ שהצלחת הרופא בריפוי החולה תלוי' בחסדי ה', ולזה צ"ל ענין התשובה, שהרי "אין יסורין בלא עון" ⁴²⁶, ומצד טעמים אלו לכאורה יש לחפש דוקא רופא יר"ש, ולא לברר אם הוא רופא מומחה או לא;

ולאידך — באפשרותו לפנות לרופא מומחה, שרפואותיו בדוקות ומנוסות (והראי' — שמשתמשים בשירותיו בבית-מרפא פלוני כו'), מבלי לברר אם הלה הוא יר"ש, מניח תפילין ומקיים תומ"צ [ויתכן גם

(423) שבת קט, א. וש"נ. רמב"ם הל' שבת (425) ראה מאמרי אדה"ז הקצרים ע' רלב. פ"ב ה"ה. טושר"ע ואדה"ז אר"ח סשכ"ח ס"ג. ועוד.
(424) נוסח ברכת "אשר יצר".
(426) שם נה, סע"א.

לעיני בשר — לפי כל הסימנים המובאים במסכת סוטה ⁴⁰⁰ — שעומדים אנו כבר ב"עקבתא דמשיחא", וממילא יש צורך לעשות הכל כדי למהר את הגאולה ככל האפשרי.

והנה, אחד הדברים שעלולים למנוע ולעכב ח"ו את ענין הגאולה מובן מסיפור הגמרא בסנהדרין ⁴⁰¹: "ביקש הקב"ה לעשות חזקי' משיח .. אמרה מדת הדין לפני הקב"ה .. חזקי' שעשית לו כל הנסים הללו (שניצל מסנחריב ונתרפא מחליו) ולא אמר שירה לפניך תעשהו משיח".

ולכאורה אינו מובן מהו הצורך באמירת שירה ע"י חזקי': הרי נס ההצלה מסנחריב הי' גלוי וידוע לכל — הכל ידעו שסנחריב כבש כבר את "כל ערי יהודה" ⁴⁰² (מלבד ירושלים), ומחנה אשור הגיע כבר עד סמוך לירושלים ("עוד היום בנוב לעמוד גו'" ⁴⁰³), ובן לילה נתבטל כל הדבר, "ויצא מלאך ה' ויך במחנה אשור מאה שמונים וחמשה אלף וישכימו בבוקר והנה כולם פגרים מתים" ⁴⁰⁴; וא"כ למה צריך חזקי' להכריז שיש צורך לומר שירה להקב"ה?

ואעפ"כ רואים אנו, שהעובדה שחזקי' "לא אמר שירה לפניך" [ולא מפני שלא ידע אודות הנס (שהרי הנס הי' גלוי לכל, כנ"ל), אלא שחסרה אצלו ההכרה בפנימיות ושלמות הענינים (כפי שהי' צ"ל אצלו לפי מדריגתו)] — עיכבה את הגאולה למשך אלפי שנים!

והיינו, שהטעם שעדיין לא בא משיח במשך אלפי שנים שעברו מימי חזקי' עד עתה הוא — לפי שנעשו לחזקי' "כל הנסים הללו" ולא אמר שירה על הנס!

נז. לכאורה יש מקום לשאול: איך אפשר ללמוד הוראה מסיפור הגמרא בנוגע לזמנינו — והרי אין לנו עתה "חזקי'", ואין לנו עתה "מלאך ה'" ("וואו איז איצטער דאָ אַ חזקי", וואו איז איצטער דאָ אַ מלאך ה'"), שהכה את מחנה אשור, שמפני זה יהי' עלינו לומר שירה? וההסברה בזה — ע"ד סיפור הגמרא ⁴⁰⁵ שאמרו אודות רבן גמליאל "מצינו גדול ממנו ששימש, אברהם גדול הדור הי' וכתוב בו ⁴⁰⁶ והוא עומד עליהם .. ואנו לא יהא רבן גמליאל ברבי עומד ומשקה עלינו .. הקב"ה משיב רוחות ומעלה נשיאים ומוריד מטר ומצמיח אדמה ועורך שולחן לפני כל אחד ואחד, ואנו לא יהא רבן גמליאל ברבי עומד ומשקה

(400) בסופה.
(401) צד, א (ובפרש"י).
(402) מלכים-ב יח, יג.
(403) ישע"י יו"ד, לב (ובפרש"י ומצודות
(404) מלכים-ב יט, לה.
(405) קידושין לב, ב.
(406) וירא יח, ח.

עלינו", אף שלכאורה אין מקום להשוואה עם אברהם אבינו והקב"ה — כי ההשוואה היא בנוגע לתוכן הענין (ההנהגה ד"עומד ומשקה").

ועד"ז בנדוד"ד:

אין הכוונה לומר שבדורנו ישנו "חזקי", וש"ביקש הקב"ה לעשות חזקי משיח"...

— בודאי ישנם כו"כ הראויים לכך, אבל "בהדי כבשי דרחמנא למה לך"⁴⁰⁷; מה שעלינו לדעת הוא רק שצ"ל "היום אם בקולו תשמעו"⁴⁰⁸, ואזי יבוא משיח מ"פתחא דרומי"⁴⁰⁹ ויגאל את בני מהגלות —

אלא הכוונה היא להזהיר בנוגע לתוכן הענין של אמירת שירה — לאלו שאינם יודעים את דברי הגמרא, או שיש להם ספק אם המאורע הנ"ל (סנ"ב) הוא בגדר נס שצריך לומר עליו שירה — שמאחר ששומעים מכו"כ שמאורע זה הוא נס, עליהם לומר שירה להקב"ה!

נח. אמנם, מכיון שדברי הגמרא האמורים לא נאמרו בתור הלכה למעשה, ואפשר לטעון שהם רק דרשות ופירושים וכו', ומסתמא יטענו שהכוונה באמירת דברים אלו היא להגדיל מעלת עצמו וחסרון זולתו, דבר שעלול להוביל לידי קנאה ושאר ענינים בלתי-רצויים —

הנה אבן הבוחן בזה היא⁴¹⁰, ע"י שיפנו אל כל הרבנים בכל קצווי תבל (ועאכ"כ — במקום שבו ישנם ג' רבנים או יותר, שיש להם תוקף של ב"ד, עד כמה ששייך הדבר בזמן הזה), וישאלו אותם שאלה פשוטה, ובהוספה — שמבקשים שגם המענה יהי (לא ברמזים, או באופן של דרוש וסוד כו', אלא) באופן פשוט, תיבה אחת בלבד: הן או לאו.

ועל הרבנים מוטל שלא להתנהג באופן ד"כבשו פניהם בקרקע"⁴¹¹, אלא לקיים "לא תגורו מפני איש"⁴¹², ולהשיב על-מנת לפרסם שרב פלוני אמר כך וכך.

והשאלה היא: אדם שהי' בין החטופים ב"אנטבה", ועתה ברצונו לחזור ולנסוע לשם [כיון שעתה נפתח המקום לענינים של מסחר כו', ומניחים לבני להכנס ולעסוק בזה, וישנה אפשריות להרוויח יפה] — האם מחוייב הוא בהגיעו לשם לברך ברכת הנסים ("ברוך שעשה לי נס במקום הזה"⁴¹³), או שמא אסור לו לברך ברכה זו, ואם יברך — תהי' ברכתו לבטלה?

(407) ברכות יו"ד, סע"א.

(408) תהלים צה, ז.

(409) סנהדרין צח, א (לגירסת הע"י).

(410) בהבא לקמן — ראה גם מכתב כ"ב

טבת שנה זו (אג"ק חל"ב ע' קג). וש"נ.

(411) שבת קיט, ב. סנהדרין יט, ריש ע"ב.

(412) דברים א, יז.

(413) ברכות נד, א. רמב"ם ה' ברכות

נט. ויש להוסיף ולשאול את הרבנים שאלה נוספת, שאינה נוגעת רק למי שנוסע ל"אנטבה"... — ובהקדים:

ידועה הטענה, שמאחר שישנו ספק אם כל אלו שעסקו בהצלת מאה החטופים מקפידים על הנחת תפילין בכל יום, ועכ"פ אחד מהם לא הניח תפילין באותו יום — לא יתכן שהקב"ה יעשה נס על ידו.

לאמיתו של דבר, טענה זו היא היפך כו"כ סיפורים שמצינו בתושבע"פ, שהקב"ה שלח הצלה לבני ע"י יהודים שלא שמרו תומ"צ, ואפילו ע"י "בריוני"⁴¹⁴, ועד שארז"ל⁴¹⁵ על "הרוגי לוד" ש"אין כל ברי יכולה לעמוד במחיצתם", כיון שמסרו נפשם להציל את כלל ישראל. ועד"ז בנדוד"ד, שהמצילים מסרו את נפשם והעמידו חייהם בסכנה כדי להציל כו"כ מישראל.

אמנם, מכיון שאפשר לטעון שגם סיפורים אלו הם בדרך דרוש בלבד, ואין לדבר סוף, והרי אין ענין להרבות מחלוקת בישראל — יש להבטיח שהרבנים ישיבו גם על השאלה דלקמן, והיא:

פס"ד ברור הוא בפוסקים⁴¹⁶, שכשמדובר בעניני רפואה — יה"ר שכל בני"י יהיו בריאים ולא יזדקקו לזה — יש לפנות לרופא ולהתנהג ע"פ הוראותיו, ועד שע"פ הוראת הרופא מותר לחלל שבת אפילו על ספק וספק ספיקא כו', כמבואר בהלכות שבת⁴¹⁷ ובהלכות יוהכ"פ⁴¹⁸. ומבואר שם⁴¹⁹ שברופאים גופא ישנם חילוקים בין רופא מומחה לרופא שאינו מומחה כו'.

והנה, טבע הרופאים בזמן הזה — אפילו אם לא ננקוט בלשון הידוע שבמשנה⁴²⁰ — שהרופא (אם אינו יהודי יר"ש, המאמין שהקב"ה עוזרו) מאמין ש"כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה"⁴²¹, בהיותו בעל כשרון בשכלו ואומן בידיו ("ער האט א גוטע קאפ און האט א גרינגע האנט"), וכבר נתנסה בזה,

והראי' — חולה פלוני, שרופאים אחרים אמרו שאין בידם לעשות דבר למענו: רופא אחד לא ידע מה לעשות, ואילו רופא אחר — עוד הביא להחמרת מצבו; ואילו הוא הצליח להצילו, ועתה הולך הוא בשוק — לא רק "על משענתו"⁴²², אלא בריא אולם!...

פ"י ה"ט. טושו"ע או"ח סרי"ח ס"ד. סדר

ברכת הנהיין לאדה"ז רפי"ג. (419) ששכ"ח ס"י (ושו"ע אדה"ז ס"י).

(414) ראה גיטין נו, א. סתרי"ח ס"ב (ושו"ע אדה"ז ס"ה).

(415) פסחים נ, א. וש"נ. וראה לקו"ש

חכ"ז ע' 171 הערה 29.

(416) ראה טושו"ע יו"ד ששל"ו.

(417) טושו"ע או"ח ששכ"ח.

וראה רמב"ן שם.

(418) קידושין פב, א.

(421) עקב ח, יז.

(422) לשון הכתוב — משפטים כא, יט.